

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 348

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-422-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Dyfuzja innowacji w regionach transgranicznych...	13
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Efekty produkcji gospodarstw w Polsce w odniesieniu do WPR w latach 2005-2008	22
Marek Chrzanowski: Wykorzystanie analizy przepływów międzygałęziowych do badania obszarów kooperacji w gospodarce regionu na przykładzie województwa lubelskiego	34
Paweł Dziekański: Metoda taksonomiczna w ocenie środowiskowej konkurencyjności powiatów województwa świętokrzyskiego.....	44
Monika Fabińska: Prorozwojowa gotowość polskich MŚP do absorpcji wsparcia w ramach nowej perspektywy programowej 2014-2020.....	54
Małgorzata Fronczek: Przewaga komparatywna Polski w handlu z Chinami w latach 1995-2012	66
Małgorzata Gasz: Reguły nowego modelu zarządzania gospodarczego na tle kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej	76
Alina Grynia: Obciążenia fiskalne a konkurencyjność litewskich przedsiębiorstw	91
Anna Jankowska: Struktura obszarowa gospodarstw w krajach bałkańskich kandydujących do UE.....	103
Elżbieta Jantoni-Drozdowska, Maciej Stępiński: Formy aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w kontekście strategii Europa 2020.....	112
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji	124
Dariusz Klimek: Transakcje offsetowe jako instrument polityki ekonomicznej w Polsce	134
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Kierunki działań Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki	145
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Możliwości finansowania rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014-2020 w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej.....	157
Renata Lisowska: Wpływ otoczenia regionalnego na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rozwiniętych i zmarginalizowanych ...	172
Agnieszka Malkowska: Program INTERREG IV A jako instrument wspierania turystyki w województwie zachodniopomorskim	181
Arkadiusz Malkowski: Mały ruch graniczny jako element kształtowania współpracy transgranicznej.....	190
Natalia Mańkowska: E-administracja a efektywność sektora publicznego...	200

Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Koncepcja usprawnienia procesu ofertowania w przetargach publicznych.....	210
Elżbieta Izabela Misiewicz: Łączne opodatkowania dochodów małżonków – preferencja podatkowa wspierająca rodzinę.....	220
Andrzej Miszczuk: Dystans instytucjonalny jako uwarunkowanie rozwoju regionów przygranicznych.....	230
Karolina Olejniczak: Polityka klastrów w regionach jako wzmacnianie konkurencyjności MSP.....	239
Małgorzata Pawłowska: Wpływ kapitału zagranicznego oraz własności państwowej na zmiany konkurencji w polskim sektorze bankowym.....	249
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problem starzejącego się społeczeństwa w dokumentach strategicznych wybranych polskich województw	263
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Social issues in the program's documents of Polish political parties in the elections to the European Parliament of the VIII term.....	274
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy a ceny ziemi rolniczej na przykładzie wybranych państw z Unii Europejskiej	285
Piotr Podsiadło: Pomoc regionalna jako przykład dopuszczalnej warunkowo pomocy publicznej w Unii Europejskiej.....	297
Gabriela Przesławska: Instytucjonalne aspekty w aktualnej debacie ekonomicznej.....	309
Małgorzata Raczkowska: Nierówności ekonomiczne w krajach europejskich.....	319
Jarosław Ropęga: Ograniczenia małych firm w wykorzystaniu zewnętrznych źródeł wsparcia dla ich przetrwania	328
Jerzy Sokolowski: Strategie sprzedaży ofert turystycznych biur podróży.....	339
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Bariery rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na przykładzie województwa lubelskiego.....	349
Andrzej Szuwarzyński: Model DEA do oceny efektywności funkcjonowania publicznych uniwersytetów w Polsce	361
Dariusz Tłoczyński: Accessibility jako instrument kształtowania polskiego rynku usług transportu lotniczego	371
Agnieszka Tomczak: Konwergencja czy dywergencja – kierunki zmian w polityce monetarnej po 1999 r.	384
Adam Wasilewski: Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce....	394
Anetta Waśniewska: Potencjał społeczny gmin Zalewu Wiślanego w latach 2003-2012.....	404
Grażyna Węgrzyn: Źródła informacji dla działalności innowacyjnej w Unii Europejskiej.....	415

Lucyna Wojcieszka: Społeczna odpowiedzialność biznesu wybranych banków komercyjnych na świecie – ocena wymiarów CSR.....	424
Jarosław Wołkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013	437
Urszula Zagóra-Jonszta: Proces polonizacji górnośląskiego przemysłu w latach 30. XX wieku	449

Summaries

Franciszek Adamczuk: Diffusion of innovation in cross-border regions	21
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Effects of farms production in Poland with respect to the CAP in the period of 2005-2008	33
Marek Chrzanowski: The use of input-output analysis for the cooperation areas determination in regions on the basis of Lubelskie Voivodeship.....	43
Paweł Dziekański: Taxonomic method in the examination for environmental competitiveness of poviats of Świętokrzyski Voivodeship	53
Monika Fabińska: Pro-development readiness of Polish SMEs for absorption of support under the new programming perspective 2014-2020	65
Małgorzata Fronczek: Revealed Comparative Advantage of Poland in trade with China in the years 1995-2012	75
Małgorzata Gasz: Rules of the new economic model management against economic condition of the European Union states	89
Alina Grynia: Fiscal charges and competitiveness of Lithuanian enterprises	102
Anna Jankowska: The structure of holdings in the Balkan states candidating to the European Union	111
Elżbieta Jantoni-Drozdowska, Maciej Stępiński: Forms of activation of long-term unemployed in the context of the Europe 2020 strategy	123
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The bank tax: an assessment of implementation in the EU member states	133
Dariusz Klimek: Offsets – an instrument of economic policy in Poland	144
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: The European Union activities to improve the regions competitiveness.....	156
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Opportunities of financing the development of rural areas in the years 2014-2020 within the frames of cohesion policy and Common Agricultural Policy	171
Renata Lisowska: Impact of the regional environment on the development of small and medium-sized enterprises in developed and marginalised areas	180
Agnieszka Malkowska: The Program INTERREG IVA as an instrument to support tourism in the West Pomeranian Voivodeship	189

Arkadiusz Malkowski: The small cross-border movement as an element of the cross-border co-operation.....	199
Natalia Mańkowska: E-government and the efficiency of public sector	209
Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Concept of public procurement offering process improvement	219
Elżbieta Izabela Misiewicz: Joint taxation of spouses – tax allowance supporting family	229
Andrzej Mischczuk: Institutional distance as a condition for the development of cross-border regions	238
Karolina Olejniczak: Cluster policy in the regions as strengthening the competitiveness of SME	248
Małgorzata Pawłowska: The impact of foreign capital and state capital on competition in the Polish banking sector	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Aging population in strategic documents of selected Polish voivodeships	273
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problematyka społeczna w dokumentach programowych polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji ...	284
Robert Pietrzykowski: Economic development and agricultural land prices in selected countries of the European Union.....	296
Piotr Podsiadło: Regional aid as an example of permitted conditionally state aid in the European Union	308
Gabriela Przesławska: Institutional aspects in contemporary economic debate	318
Małgorzata Raczkowska: Economic inequality in the European countries ..	327
Jarosław Ropega: Limitations of small firms in using external sources of support for their survival	337
Jerzy Sokolowski: Strategies for the sale of tourist travel agencies offers	348
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Barriers to the development of enterprise of SMEs sector on the example of the Lublin Voivodeship ..	360
Andrzej Szuwarzyński: DEA model to evaluate the efficiency of the public universities in Poland.....	370
Dariusz Tłoczyński: Accessibility as an instrument for shaping Polish air transport market	383
Agnieszka Tomczak: Convergence or divergence – directions of the monetary policy development after the year 1999	393
Adam Wasilewski: Effectiveness of selected financial instruments supporting entrepreneurship development in rural counties of Poland	403
Anetta Waśniewska: Social potential of communities of the Vistula Lagoon in 2003-2012	414
Grażyna Węgrzyn: Sources of information on innovation within the European Union	423

Lucyna Wojcieszka: CSR of selected commercial banks in the world – dimensions of CSR ratings	436
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Lithuania citizens in the period between 2003 and 2013.....	448
Urszula Zagóra-Jonszta: The process of Polonization of Upper Silesian industry in the 30s of the twentieth century.....	458

Jarosław Wołkonowski

Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Ekonomiczno-Informatyczny w Wilnie
e-mail: wolkonowski@uwb.edu.pl

PRZYCZYNY I STRUKTURA EMIGRACJI OBYWATELI LITWY W OKRESIE 2003-2013

Streszczenie: Litwa od kilkunastu lat utrzymuje najwyższą stopę emigracji w UE. Celem artykułu jest ustalenie przyczyn tego stanu i dokonanie analizy emigracji na Litwie w badanym okresie – poziomu, struktury oraz krajów docelowych. Zmniejszenie się liczby ludności z powodu zmian demograficznych oraz emigracji, a także dokonana transformacja polityczna i gospodarcza dają podstawy do stwierdzenia, że na Litwie w badanym okresie dokonało się przejście emigracyjne. Główną przyczyną emigracji jest duże zróżnicowanie płac na Litwie i w krajach UE, które otworzyły swoje rynki pracy obywatelom Litwy. Koncepcja przejścia emigracyjnego, wyjaśniająca wzrost emigracji podczas transformacji politycznej i gospodarczej, pozwala przewidzieć kierunki emigracji oraz jej przyczyny. Emigrację na Litwie stanowią osoby w młodym wieku i ich wyjazdy mają przede wszystkim charakter zarobkowy.

Słowa kluczowe: emigracja, kraje docelowe, płaca zarobkowa.

DOI: 10.15611/pn.2014.348.40

Emigracja czy ewakuacja?

Gediminas Kirkiłas, premier Litwy

1. Wstęp

Litwa po odzyskaniu niepodległości w 1990 roku i wstąpieniu do UE w 2004 roku dokonała transformacji politycznej i gospodarczej, spowodowało to duże przeobrażenia społeczeństwa w kraju. Otwarcie granic, które do 1990 roku były szczelne, spowodowało masowe wyjazdy mieszkańców Litwy w poszukiwaniu lepszych perspektyw życiowych. Na początku lat 90. XX wieku na Litwie było ponad 3,7 mln osób, lecz w ciągu kilku następnych lat liczba mieszkańców zmniejszyła się do 3,4 mln z powodu znacznej emigracji ludności napływowej, która przybyła do tego kraju po drugiej wojnie światowej [Wołkonowski 2012].

Tabela 1. Wskaźniki demograficzne na Litwie w okresie 2003-2013

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
L	3431497	3398929	3355220	3289835	3249983	3212605	3183856	3141976	3052588	3003641	2971905
Ld	-9,5	-12,9	-19,7	-12,2	-11,6	-9,0	-13,2	-28,9	-16,2	-10,6	-9,2*
Ln	29977	29769	29510	29606	30020	31536	32165	30676	30268	30459	30858
Ln1000	8,8	8,8	8,9	9,1	9,3	9,9	10,2	9,9	10,0	10,2	10,4
Lz	40990	41340	43799	44813	45624	43832	42032	42120	41037	40938	41511
Lz1000	12,0	12,2	13,2	13,7	14,1	13,7	13,3	13,6	13,6	13,7	14,0
Wd	-3,2	-3,4	-4,3	-4,6	-4,8	-3,8	-3,1	-3,7	-3,6	-3,5	-3,6
Ms	-21555	-32138	-51096	-24645	-21774	-16453	-32013	-77944	-38178	-21257	-16807
Wms1000	-6,3	-9,5	-15,4	-7,5	-6,7	-5,1	-10,1	-25,2	-12,6	-7,1	-5,7*

L – liczba ludności Litwy na początku roku; Ld – surowy wskaźnik demograficzny ludności Litwy na 1000 mieszkańców; Ln – liczba nowonarodzonych na Litwie w ciągu roku; Ln1000 – liczba nowonarodzonych na Litwie na 1000 mieszkańców; Lz – liczba zgonów na Litwie w ciągu roku; Lz1000 – liczba zgonów na Litwie na 1000 mieszkańców; Wd – wskaźnik demograficzny na 1000 mieszkańców; Ms – migracja saldo; Wms1000 – wskaźnik migracji saldo na 1000 mieszkańców; * – obliczenia własne.

Źródło: [<http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1353&status=A>; <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00006&plugin=1>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1366&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1876&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1490=&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1878&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1879&status=A>].

W kolejnych latach nadal utrzymywała się tendencja spadkowa i na początku 2013 roku populacja Litwy liczyła już tylko 2,972 mln (zaś w końcu 2013 roku – 2,944 mln). W ciągu ostatnich 20 lat liczba ludności zmniejszyła się o ponad 0,7 mln osób, co stanowi skurczenie się liczby mieszkańców o ponad 20%, w okresie zaś 2003-2013 – o 13,4%. Bezpośrednią przyczyną zmniejszenia się liczby ludności jest większa liczba zgonów od urodzeń średnio o ponad 10 tys. każdego roku oraz niegasnąca duża emigracja. W tabeli 1 przedstawiono liczby ludności na początku roku, liczby nowo narodzonych i zmarłych oraz saldo migracji. Złożenie tych wskaźników daje liczbę mieszkańców kraju na początku kolejnego roku. Litwa w badanym okresie, jak wynika z tabeli, miała negatywny przyrost naturalny i duży wskaźnik salda migracji na 1000 mieszkańców Litwy. Wielki ujemny wskaźnik salda migracji oraz znaczny ujemny przyrost naturalny niosą spore zagrożenie społeczeństwu i gospodarce Litwy.

2. Teoretyczne podstawy współczesnej emigracji

W pierwszej połowie XIX wieku miały miejsce pierwsze masowe przesiedlenia ludności spowodowane rewolucją przemysłowo-techniczną i postępującym z nią rozwojem transportu [Puchalska, Barwińska-Małajowicz 2010]. Przedtem przemieszczanie się ludności następowało ze wsi do miast i proces ten przebiegał początkowo

w ramach danego kraju. Taką emigrację nazywamy wewnętrzną w odróżnieniu od emigracji zewnętrznej, gdy osoby przemieszczają się do innych państw. Imigracja jest to powrót do kraju ojczystego lub dotarcie do kraju docelowego. Emigracja i imigracja ujęte razem stanowią migrację. Przed półtora wiekiem odnotowano jedną z pierwszych migracji międzynarodowych, kiedy na skutek kryzysu gospodarczego ludzie zaczęli wyjeżdżać do krajów bardziej rozwiniętych [Knopek (red.) 2008]. Wtedy emigrację rozumiano jako dobrowolne wyjazdy ludzi z kraju zamieszkania do innego kraju, gdzie znajdowali to, co było przyczyną ich wyjazdu. Zazwyczaj były to lepsze warunki pracy i perspektywy dobrobytu, bezpieczeństwa i stabilizacji. Jako przykład pierwszej dużej emigracji najczęściej podaje się emigrację z Irlandii w latach 1845-1848, gdy z powodu najgorszych zbiorów ziemniaków wystąpił głód i wówczas corocznie emigrowało z Irlandii około 150 tys. osób [Balicki, Frątczak, Nam 2007].

E.G. Ravenstein pod koniec XIX wieku sformułował siedem praw migracji. Pierwsze z nich mówi, że wielkość migracji zależy od odległości i częściej są obserwowane migracje na krótsze odległości. Migracje odbywają się etapami, a emigranci przemieszczają się w kierunku ośrodków o coraz wyższym poziomie rozwoju, przy czym strumieniom emigracyjnym towarzyszą strumienie imigracyjne. W czwartym prawie stwierdza się, że większą skłonność do emigracji przejawiają mieszkańcy wsi, według piątego prawa w migracji dominują kobiety, które są bardziej mobilne na krótkich dystansach. W szóstym prawie migracji podkreśla się, że postęp technologiczny sprzyja wzrostowi migracji. Ostatnie siódme prawo głosi, że przyczyny ekonomiczne mają podstawowy wpływ na podejmowanie decyzji o migracji (za: [Puchalska, Barwińska-Małajowicz 2010]).

Od kilkudziesięciu ostatnich lat migracja stała się zjawiskiem masowym i swym zasięgiem objęła miliony ludzi na całym świecie. Masowy charakter migracji wynika z rozwoju demokracji i większej świadomości praw człowieka wśród zwykłych ludzi, którzy decydują się na ten krok, globalizacji i uproszczeń w przekroczeniu granic wewnętrznych Unii Europejskiej [Szachon-Pszenny 2007]. Ocenia się, że w 2000 roku na świecie było około 3% emigrantów, tzn. ludzi mieszkających poza krajem urodzenia [Castles, Miller 2011], i udział emigrantów od ogólnej liczby ludności przez ostatnie lata utrzymuje się na podobnym poziomie.

Proces migracji składa się z trzech faz. W pierwszej fazie, zanim zapadnie decyzja o emigracji, potencjalni emigranci rozważają czynniki skłaniające ich do podjęcia decyzji o wyjeździe z kraju, jak również oceniają inne czynniki, które przemawiają za pozostaniem w kraju. Druga faza obejmuje wyjazd z kraju do innego państwa, gdzie następuje proces desocjalizacji związanej z rezygnacją z dotychczasowej identyfikacji i przyjęciem wielu radykalnych zmian. W trzeciej fazie następuje proces asymilacji emigranta z nowym otoczeniem [Puchalska, Barwińska-Małajowicz 2010]. Emigrację można też interpretować jako formę „cichego buntu” przeciw marginalizacji w kraju zamieszkania z powodu niedostatecznych, ich zdaniem, warunków życia i pracy [Cieślińska 2012]

Najczęściej przyczyną emigracji jest dążenie do podniesienia poziomu dobrobytu. Wywodzą się z tego ekonomiczne teorie emigracji, u których podstaw leżą „czynniki wypychające” i „czynniki przyciągające”. Do tych pierwszych zaliczane są: niski standard życia w kraju urodzenia, brak możliwości ekonomicznych i lepszej perspektywy, do drugich zaś – dobre perspektywy ekonomiczne w kraju docelowym, duży popyt na pracę [Castles, Miller 2011]. Dlatego też często mówiąc o emigracji, ma się na uwadze przede wszystkim zarobkowy charakter przemieszczania się ludzi z jednego kraju do drugiego. Jednak migracja jest zjawiskiem wieloaspektowym i oprócz przesłanek ekonomicznych są również przyczyny pozaekonomiczne, takie jak etniczne, religijne, rodzinne, edukacyjne, polityczne, ekologiczne [Puchalska, Barwińska-Małajowicz 2010]. W Europie Środkowej i Wschodniej podstawową przyczyną emigracji obecnie są przyczyny ekonomiczne [Puchalska, Barwińska-Małajowicz 2010], natomiast pozaekonomiczne odgrywają znacznie mniejszą rolę.

Emigrację według kryterium czasu możemy podzielić na cztery grupy:

- 1) migracje stałe – osoba wyjeżdża za granicę na stałe i bezpowrotnie;
- 2) migracje powrotne – emigrant powraca do własnego kraju po jakimś czasie przebywania w innym kraju;
- 3) migracje wahadłowe obejmują osoby studiujące w innym kraju bądź też pracujące za granicą, jednak mieszkające nadal w kraju urodzenia;
- 4) migracje okolicznościowe polegające na wyjazdach za granicę z powodu różnych okoliczności np. na wakacje, w celach służbowych lub turystycznych [Puchalska, Barwińska-Małajowicz 2010].

Na początku lat 80. XX wieku P. McLean przedstawił główne (według niego) prawidłowości rządzące migracjami międzynarodowymi – większość przemieszczeń odbywa się między krajami bliskimi geograficznie; ważną rolę odgrywa czynnik kulturowy (podobieństwo językowe, religijne czy polityczne ułatwia procesy asymilacyjne czy integracyjne); preferencje krajów przyjmujących wobec migrantów mogą prowadzić do ograniczenia napływu ludności. Podobnego zdania jest K. Romaniszyn, która ponadto przyjmuje założenie, że migranci podejmują decyzje o wyjeździe po dokonaniu określonej oceny sytuacji [Dybowska 2013].

Na początku lat 90. XX wieku D. Massey dokonał analizy migracji międzynarodowej w odniesieniu do migracji siły roboczej słabo wyposażonej w kapitał ludzki i sformułował wnioski, z których wynika, że migracja międzynarodowa dotyczy społeczności przechodzących transformację (polityczne, ekonomiczne, społeczne) i świadczy o zapoczątkowaniu procesu rozwoju oraz włączaniu się tych krajów do gospodarki światowej. W kolejnych wnioskach D. Massey stwierdza, że wprowadzenie instytucji rynkowych powoduje utratę przez ludność dotychczasowego źródła utrzymania, co sprzyja migracji. Odnotowuje przy tym, że kierunek emigracji wyznaczają stawki wynagrodzenia, jednak zróżnicowanie przestrzenne płacy zarobkowej nie jest jedyną przyczyną migracji, gdyż według nowej teorii migracji gospodarstwa domowe dążą do minimalizowania ryzyka w warunkach transformacji,

co prowadzi do poszukiwania różnorodnych źródeł dochodu. Dlatego też migrant przekazuje regularnie określone części swego dochodu (transfery pieniężne), które w sumie stanowią znaczny odsetek PKB kraju, z którego pochodzi. Kolejną przyczyną emigracji według D. Massey są niedoskonałości rynków pracy i rynków finansowych krajów zamieszkania, dlatego też emigracja będzie istnieć nawet wtedy, gdy stawki płac będą zbliżone. Ukształtowanie się interpersonalnych powiązań tworzących na pewnym etapie sieć migracyjną, redukującą koszty migranta jest końcowym wnioskiem analizy migracji według D. Massey (za: [Dybowska 2013]).

Koncepcja przejścia mobilności przestrzennej W. Zelinsky'ego oznacza specyficzny proces zmiany nasilania przemieszczania się ludności związanej z modernizacją. Ma ona wyraźne prawidłowości w układzie czasowo-przestrzennym, m.in. jej cechą jest przejście od względnie słabej mobilności do stosunkowo silnej. Jedną z głównych form mobilności przestrzennej jest migracja międzynarodowa (pozostałe to ruch ze wsi do miast, ruch między miastami oraz ruch ku „rubieżom”), która zgodnie z tą koncepcją jest związana z modernizacją oraz jest najmniej słabnąca w czasie. Przejście migracyjne nie dokonuje się we wszystkich krajach w tym samym okresie i w podobny sposób. Pod tym względem możemy wyróżnić trzy grupy państw Europy: pierwsza grupa to stare kraje imigracyjne, w których przejście dokonało się przed 1975 rokiem (m.in. Francja, Niemcy i Wielka Brytania), do drugiej grupy należą „nowe kraje imigracyjne”, w których przejście nastąpiło po 1975 roku (m.in. Hiszpania, Włochy), trzecią grupę stanowią „przyszłe kraje imigracyjne”, w których przejście się dokonuje (Polska, Węgry [Okólski, Fihel 2012] i Litwa). Przejście migracyjne na ogół odbywa się podczas przejścia demograficznego, które charakteryzuje się dużymi zmianami stopy nowonarodzonych i zmarłych, co powoduje znaczne zmiany liczby ludności kraju.

3. Procesy migracyjne na Litwie po akcesji do UE na tle innych krajów unijnych

Na początku lat 90. zmieniła się sytuacja demograficzna na Litwie – przeprowadzone w latach 1989, 2001 i 2011 spisy ludności ukazują zmniejszenie się liczby mieszkańców w dużym stopniu z powodu emigracji ludności napływowej, która przybyła tu po drugiej wojnie światowej. Dotyczyło to przede wszystkim mniejszości rosyjskiej, białoruskiej i ukraińskiej. W mniejszym stopniu emigracja w latach 90. dotknęła rdzenną ludność – to znaczy większość litewską oraz mniejszość polską. Mniejszość żydowska również opuściła masowo Litwę. Podobnie wyglądała sytuacja w latach 90. na Łotwie i w Estonii – do 1990 roku państwa te były, jako sowieckie republiki, w składzie Związku Sowieckiego [Wołkonowski 2012]. Po wstąpieniu Litwy 1 maja 2004 r. do UE dla obywateli litewskich otworzył się rynek pracy w Irlandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii, pozostałe zaś państwa UE wprowadziły okresy przejściowe. Mimo takiego stanu rzeczy przystąpienie Litwy do UE wywołało znaczną emigrację, którą rozpatrzemy łącznie z imigracją oraz ze zmianą PKB wobec poprzedniego roku.

Tabela 2. Zewnętrzna migracja (osoby), zmiany PKB i wskaźnik emigracji i migracji (na 1000 mieszkańców) na Litwie w latach 2003-2013

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>PKB</i>	10,3	7,4	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6,0	3,7	3,3
<i>Le</i>	26283	37691	57885	32390	30383	25750	38500	83157	53863	41100	38818
<i>Li</i>	4728	5553	6789	7745	8609	9297	6487	5213	15685	19843	22011
<i>Sm</i>	-21555	-32138	-51096	-24645	-21774	-16453	-32013	-77944	-38178	-21257	-16807
<i>Wem1000</i>	7,7	11,2	17,4	9,9	9,4	8,1	12,2	26,9	17,8	13,7	13,1*
<i>Wim1000</i>	1,4	1,7	2,0	2,4	2,7	2,9	2,1	1,7	5,2	6,6	7,4*
<i>Wms1000</i>	-6,3	-9,5	-15,4	-7,5	-6,7	-5,1	-10,1	-25,2	-12,6	-7,1	-5,7*

PKB – zmiana PKB w % do poprzedniego roku; *Le* – liczba emigrantów na Litwie w ciągu roku; *Li* – liczba imigrantów na Litwie w ciągu roku; *Sm* – saldo migracji w ciągu roku; *Wem1000* – wskaźnik emigracji na 1000 mieszkańców; *Wms1000* – wskaźnik migracji saldo na 1000 mieszkańców; * – obliczenia własne.

Źródło: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1292&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1384&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1549&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1293&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1383&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1932&status=A>.

Analizując strumień emigracyjny, można wyróżnić dwie wyraźne fale emigracyjne – w 2005 roku (tuż po wstąpieniu do UE) oraz w roku 2010 – po dużym spadku PKB Litwy w 2009 roku. Po 2005 roku nastąpiło pewne wygasanie emigracyjnego trendu, który wzrósł wraz z kryzysem finansowym w roku 2008. W związku z poprawą sytuacji gospodarczej w latach 2011-2013 strumień emigracji powoli się zmniejszał, jednak wartości jego były nadal dwucyfrowe. Z kolei maksymalne wartości imigracji są przesunięte o 3 lata od wyżej wymienionych terminów wzrostu emigracji, tzn. przypadają na rok 2008 (w tym roku rozpoczął się kryzys finansowy w Europie Zachodniej) i lata 2011-2013. Wskaźnik imigracji osiągnął najwyższe swe wartości w okresie 2011-2013, co może być odebrane jako pozytywny sygnał polepszającej się sytuacji gospodarczej na Litwie. Pomimo wzrostu wskaźnika imigracji w latach 2011-2013 wskaźnik saldo migracji jest dla Litwy nadal bardzo wysoki i niekorzystny.

Z danych zamieszczonych w tabeli 3 wynika, że Litwa spośród krajów UE-27 charakteryzuje się najwyższym ujemnym wskaźnikiem migracji, który jest skutkiem dużej emigracji w latach 2003-2013 i małym wskaźnikiem imigracji. Łotwa jest następnym państwem, które również ma bardzo wysoki wskaźnik migracji, jednak w ostatnim okresie charakteryzował się niższymi wartościami niż w przypadku Litwy. Innym krajem, który nie radzi z migracją, jest Rumunia, która po wstąpieniu do UE w 2007 roku miała jeden z najwyższych wskaźników migracji – 21,9. Estonia, która podobnie jak Litwa i Łotwa należała do Związku Sowieckiego, ma o wiele niższy wskaźnik migracji. Kraj ten potrafił zgasić strumień migracji dzięki Finlandii, która jest bliska Estonii pod względem mentalnym, kulturowym i geo-

graficznym. Polska ma również ujemny wskaźnik migracji, aczkolwiek wartości jego są najmniejsze w grupie państw UE, które mają negatywny wskaźnik migracji.

Tabela 3. Wskaźnik migracji saldo na 1000 mieszkańców w krajach UE w latach 2003-2013

Kraj	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Średnia roczna*
EU (27)	3,7	3,4	3,1	2,6	3,1	2,4	1,4	1,5	1,4	1,8	b.d.	2,4
Austria	5,2	6,6	6,1	3,0	4,1	4,1	2,5	3,3	0,3	5,2	b.d.	4,0
Belgium	3,2	3,2	4,7	4,9	5,5	5,9	5,9	12,4	6,3	4,3	b.d.	5,6
Bulgaria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,4	-2,5	-2,4	-0,7	-0,3	b.d.	-0,8
Cyprus	8,7	9,7	11,0	13,7	19,9	21,1	22,0	19,2	21,3	-0,7	b.d.	14,6
Czech Republic	2,0	1,3	3,0	2,9	7,7	6,5	2,4	1,4	1,6	1,0	b.d.	3,0
Denmark	1,3	0,9	1,2	1,9	3,7	4,6	2,8	3,0	2,4	3,0	b.d.	2,5
Estonia	-2,8	-2,7	-3,8	-4,0	-2,1	-1,5	-1,6	-2,8	-2,9	-2,8	b.d.	-2,7
Finland	1,1	1,3	1,7	2,0	2,6	2,9	2,7	2,6	3,1	3,3	b.d.	2,3
France	3,2	3,2	3,0	1,8	1,2	0,9	0,5	0,6	0,5	0,6	b.d.	1,6
Germany	1,7	1,0	1,0	0,3	0,5	-0,7	-0,1	1,6	3,4	4,9	b.d.	1,4
Greece	3,6	3,2	3,2	2,3	3,3	-0,2	-1,5	-5,9	0,4	-4,0	b.d.	0,4
Hungary	1,5	1,8	1,7	2,1	1,4	1,6	1,7	1,2	1,3	1,6	b.d.	1,6
Ireland	8,1	12,2	15,2	22,2	16,9	3,7	-4,2	-5,6	-7,4	-7,6	b.d.	5,4
Italy	7,1	6,3	3,5	2,7	7,5	6,1	3,6	3,4	1,3	6,2	b.d.	4,8
Latvia	-5,1	-6,8	-4,9	-4,0	-3,6	-10,3	-16,1	-17,0	-9,7	-5,8	b.d.	-8,3
Lithuania	-6,3	-9,5	-15,4	-7,5	-6,7	-5,1	-10,1	-25,2	-12,6	-7,1	-5,7*	-10,1
Luxembourg	12,0	9,6	13,1	11,3	12,5	15,8	13,2	15,1	21,2	18,9	b.d.	14,3
Malta	4,2	4,8	4,0	0,1	3,8	5,7	5,6	0,2	4,0	7,4	b.d.	4,0
Netherlands	0,4	-0,6	-1,4	-1,6	-0,1	1,9	2,3	2,0	1,8	0,8	b.d.	0,6
Poland	-0,4	-0,2	-0,3	-0,9	-0,5	-0,4	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	b.d.	-0,3
Portugal	2,4	1,4	1,5	1,6	2,1	0,9	1,5	0,4	-2,3	-3,6	b.d.	0,6
Romania	-2,4	-4,5	-4,0	-4,1	-21,9	-8,0	-5,4	-2,4	-2,4	0,8	b.d.	-5,4
Slovakia	-0,5	-0,2	-0,1	-0,1	0,4	0,4	-0,1	-0,9	0,5	0,6	b.d.	0,0
Slovenia	1,8	0,9	3,2	3,1	7,1	9,2 ^b	5,6	-0,3	1,0	0,3	b.d.	2,5
Spain	15,7	15,5	14,5	14,9	17,2	9,5	3,0	1,6	1,4	-3,0	b.d.	9,0
Sweden	3,2	2,8	3,0	5,6	5,9	6,0	6,7	5,3	4,8	5,4	b.d.	4,9
United Kingdom	3,5	4,3	4,9	4,5	4,9	4,1	3,8	4,2	3,4	2,5	b.d.	4,0

* – obliczenia własne; b.d. – brak danych

Źródło: [<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsd-de230&plugin=1>].

4. Charakterystyka emigranta Litwy – płeć, wiek i stan cywilny

Ważnym zagadnieniem pozwalającym głębiej zrozumieć proces emigracyjny jest charakterystyka sylwetki emigranta, która zostanie dokonana na tle wskaźnika bezrobocia na Litwie.

Tabela 4. Stopa bezrobocia oraz wielkość emigracji według płci

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Bk</i>	12,2	11,8	8,3	5,4	4,3	5,6	10,5	14,5	12,9	11,6	10,5
<i>Bm</i>	12,7	11,0	8,2	5,8	4,2	6,0	17,1	21,2	17,9	15,2	13,1
<i>Le</i>	26283	37691	57885	32390	30383	25750	38500	83157	53863	41100	38818
<i>Lk</i>	12968	19670	28584	15137	15566	12858	17299	43194	26942	20705	19491
<i>Lm</i>	13315	18021	29301	17253	14817	12892	21201	39963	26921	20395	19327

Bk – stopa bezrobocia kobiet w %; *Bm* – stopa bezrobocia mężczyzn w %; *Le* – liczba emigrantów na Litwie w ciągu roku; *Lk* – liczba emigrantów kobiet w ciągu roku; *Lm* – liczba emigrantów mężczyzn w ciągu roku.

Źródło: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1533&status=A>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1292&status=A>.

W latach 2003-2013 z Litwy wyjechało ponad 465 tys. emigrantów z przewagą liczebną mężczyzn – około 1000 osób. Możemy odnotować dwa etapy emigracji w badanym okresie: pierwszy etap to lata 2003-2007, który charakteryzuje się wygaszaniem pierwszej fali związanej z wstąpieniem Litwy do UE. Drugi etap to lata 2008-2013, kiedy na skutek kryzysu wzrasta bezrobocie i skala emigracji. W tym okresie widzimy przewagę strumienia emigracji grupy kobiet nad grupą mężczyzn. Największy wzrost emigracji wśród kobiet i mężczyzn odnotowano w 2010 roku – w tym okresie odnotowano również najwyższe bezrobocie spowodowane kryzysem.

Tabela 5. Emigranci z Litwy według wieku (w %)*

Wiek	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Grupy wiekowe 0-4, 5-9 i 10-14 lat mają poniżej 5% udziału od ogółu											
15–19	14,4	14,7	16,0	12,2	9,8	7,0	6,0	5,9	7,1	7,1	6,4
20–24	15,7	18,4	21,0	20,7	18,5	17,4	18,0	18,2	21,8	20,5	19,8
25–29	12,2	12,6	12,6	14,6	15,4	18,4	18,8	22,3	21,0	20,0	18,4
30–34	9,8	10,0	9,5	8,4	9,5	11,6	11,6	14,4	12,7	12,3	13,2
35–39	9,4	9,6	8,8	8,8	8,8	9,4	10,3	9,4	8,6	8,8	8,8
40–44	7,7	7,5	7,2	8,5	8,5	6,9	7,9	6,9	6,5	6,5	6,7
45–49	5,3	5,2	4,2	5,2	6,3	6,5	6,7	5,8	5,0	5,1	5,1
Kolejne grupy wiekowe mają poniżej 5% udziału od ogółu											

* – obliczenia własne.

Źródło: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1292&status=A>.

Tabela 5 przedstawia przekrój wiekowy emigrantów z Litwy. Widoczna jest dominująca rola grupy wiekowej 20-24 lat – wyjątek stanowi okres kryzysu w latach 2008-2010, kiedy zaczęła dominować grupa wiekowa 25-29 lat. W badanym okresie grupy wiekowe 20-24, 25-29 i 30-34 lata były najmocniej zaangażowane w proces emigracyjny – od 37,7% w 2003 roku do ponad 50% udziału w 2013 roku. Uwzględ-

niając młody wiek emigrantów, można przypuszczać, że są to ludzie ze średnim wykształceniem.

Osoby decydujące się na wyjazd z kraju pochodzenia powinny zadbać o wywiązanie się z obowiązków związanych z ich stanem cywilnym. Dane zawarte w tabeli 6 wskazują, że w badanym okresie nastąpiła zmiana dotycząca statusu cywilnego emigranta. Jeżeli w pierwszych latach większość emigrantów Litwy stanowiły osoby będące w związku małżeńskim, to pod koniec badanego okresu większość emigrantów są to osoby niebędące w związku małżeńskim. Wzrósł również odsetek osób rozwiedzionych wśród emigrantów i zmalał udział osób będących w związku małżeńskim.

Tabela 6. Emigranci z Litwy (18 lat i starsi) według stanu cywilnego (w %)*

Stan cywilny	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Żonaty/mężatka	48,2	46,9	43,5	43,3	43,9	40,0	42,1	34,7	30,3	30,3	29,7
Kawaler/panna	26,5	41,3	41,7	40,5	38,5	43,1	42,4	50,8	55,7	55,7	55,4
Wdowiec/wdowa	3,0	2,0	2,1	1,9	2,4	1,9	1,8	1,2	1,3	1,4	1,7
Rozwiedziony/a	8,1	9,7	12,8	14,3	15,2	15,0	13,7	13,3	12,8	12,6	13,1
Brak danych	14,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* – obliczenia własne.

Źródło: <http://osp.stat.gov.lt/en/statistiniu-rodikliu-analize?id=1292&status=A>.

5. Kraje docelowe emigrantów z Litwy

Docelowym krajem emigranta jest państwo, w którym będzie mógł zrealizować swój cel, co związane jest bezpośrednio z przyczyną emigracji. Wyniki powszechnego spisu ludności Litwy z 2011 roku świadczą o tym, że 64% emigrantów w latach 2000-2009 wskazało pracę jako podstawową przyczynę emigracji, w latach zaś 2010-2011 udział ten wzrósł do 64,6%. Na drugim miejscu emigranci w obu badanych okresach wskazali rodzinę jako przyczynę emigracji – odpowiednio 16,4% w latach 2000-2009 i 15,1% w latach 2010-2011. Prawdopodobnie są to wyjazdy małżonków do osób, które wcześniej emigrowały i zaadaptowały się w nowym państwie docelowym. Studia zostały wymienione jako trzecia przyczyna wyjazdu – 9,0% emigrantów wskazało je w latach 2000-2009 jako podstawowa przyczyna i 8,7% w okresie 2010-2011 [*Results of the 2011... 2013*].

Krajem docelowym emigrantów z Litwy jest przede wszystkim Wielka Brytania. Udział tego kraju wzrósł zdecydowanie w okresie kryzysu do 49,2% i nieco zmalał w ostatnich latach do 46,1%. Drugim państwem docelowym dla obywateli Litwy jest Irlandia, lecz udział jej nieco się zmniejszył – z 15,7% do 8,5%. Prawie 31% ludności Litwy podczas ostatniego spisu ludności zadeklarowało dobrą znajomość języka angielskiego (zaś język niemiecki zadeklarowało zaledwie 8,4%) [*Re-*

sults of the 2011... 2013], co znacznie ułatwia emigrantom z Litwy zaadaptowanie się w tych anglojęzycznych państwach.

Tabela 7. Emigranci z Litwy według docelowego kraju (w %)*

Państwo	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wielka Brytania	8,9	23,5	27,4	25,7	26,7	26,9	26,2	49,2	49,0	48,3	46,1
Irlandia	2,5	6,7	13,4	10,5	11,7	11,7	12,5	15,7	10,4	8,6	8,5
Norwegia	1,6	1,6	1,5	1,7	1,9	2,0	2,4	5,9	7,1	7,7	7,7
Niemcy	10,7	11,3	9,3	8,6	9,2	7,9	6,1	4,6	7,0	7,9	7,7
USA	20,7	19,6	12,8	13,9	11,1	10,5	7,7	3,3	3,3	3,5	3,3
Hiszpania	4,3	4,8	5,1	6,1	6,1	5,4	6,1	4,3	3,6	3,0	2,7
Inne państwa	51,3	32,5	30,5	33,5	33,4	35,8	38,9	17,1	19,7	21,0	23,9
Minimalne płaca w Wielkiej Brytanii €	1064	1054	1135	1213	1315	1242	995	1076	1136	1202	1264
Minimalna płaca w Irlandii €	1073	1073	1183	1293	1403	1462	1462	1462	1462	1462	1462
Minimalna płaca w Hiszpanii €	526	537	599	631	666	700	728	739	748	748	753
Minimalna płaca na Litwie €	125	130	145	159	174	232	232	232	232	232	290
Średnia płaca na Litwie €	311	333	370	433	522	623	595	576	593	615	653

* – obliczenia własne.

Źródło: <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=1292&status=A>; <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

Z danych zawartych w tabeli 7 widzimy ponaddwukrotną różnicę minimalnego wynagrodzenia w Wielkiej Brytanii i Irlandii w porównaniu ze średnim wynagrodzeniem na Litwie. W przypadku minimalnego wynagrodzenia różnica ta wynosi 4-5 razy i to jest niewątpliwie przyczyną emigracji z Litwy. Norwegia w ostatnim okresie jest obiektem wzrastającego zainteresowania emigrantów z Litwy, nieco zaś spadło zainteresowanie Niemcami, USA i Hiszpanią.

Emigranci, którzy pozostawili swe rodziny w kraju urodzenia, wspierają je finansowo, wysyłając w tym celu przekazy pieniężne. Środki te trafiają do rodzin emigrantów i są wykorzystywane na zaspokojenie potrzeb. W ten sposób są one wkładane w gospodarkę kraju i pośrednio zasilają budżet państwa. Jak wynika z tabeli 8, emigranci z Litwy przekazali w badanym okresie znaczne środki, które sięgały nawet 4,5% PKB Litwy. Jest to pokaźny zastrzyk finansowy zarówno dla rodzin emigrantów, jak i dla samego państwa. Z drugiej strony należy uwzględnić fakt, że środki te zostały wygenerowane przez emigrantów, którzy stanowią ponad 10% ludności Litwy.

Tabela 8. Przekazy emigrantów z Litwy (mln Lt) i ich udział w PKB (w %)

Wyszczególnienie/Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przekazy osób prywatnych	349,9	900,0	1491,9	2719,7	3591,1	3698,4	3041,2	4371,8	4841,7	4055,9
PKB (mln Lt)	57232	62997	72402	83227	92229	111920	92032	95676	106893	113735
Udział przekazów w PKB kraju (%)*	0,61	1,43	2,06	3,27	3,89	3,30	3,30	4,57	4,53	3,57

* – obliczenia własne.

Źródło: <http://123.emn.lt/lt/emigracija/kiek-pinigu-persiuncia-emigrantai>; <http://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?id=5401&status=A>.

6. Zakończenie

Transformacja polityczna i gospodarcza po 1990 roku wywołały duże zmiany społeczne. Wstąpienie Litwy do UE w 2004 roku, zniesienie kontroli na granicach wewnątrz Unii, różnice płac i otwarcie rynków pracy w krajach unijnych oraz cechy wewnętrzne obywateli Litwy (m.in. aktywna postawa) wywołały mocny trend emigracyjny. W emigracji zewnętrznej na Litwie na początku XXI wieku można wyróżnić dwie fale – pierwsza nastąpiła tuż po wstąpieniu Litwy do UE, druga zaś – w okresie kryzysu finansowego w latach 2009-2010. Podstawowymi czynnikami powodującymi wielką emigrację były: duża różnica w płacach zarobkowych na Litwie i w krajach UE oraz głęboki kryzys w latach 2009-2010. Najwyższy poziom emigracji spośród krajów UE odnotowano na Litwie, krajem zaś docelowym wybranym przez emigrantów Litwy została Wielka Brytania, na drugim miejscu znalazła się Irlandia. Były to kraje (trzecim państwem była Szwecja), które jako pierwsze otworzyły rynki pracy z dniem 1 maja 2004 roku. Z jednej strony są to kraje geograficznie oddalone od Litwy, co utrudniało powroty, z drugiej zaś strony dobra znajomość języka angielskiego, zwłaszcza przez młodych obywateli Litwy, pozwoliła na szybkie zaadaptowanie się tych osób w Wielkiej Brytanii i Irlandii.

W emigracji z Litwy powoli przejawiała się tendencja, że większość w strumieniu emigracyjnym stanowiły kobiety (z wyjątkiem okresu kryzysu). Emigranci Litwy są w większości młodymi ludźmi w wieku 20-34 lat, najaktywniejsza zaś grupa wiekowa to 20-24 lata. Dlatego też w ostatnim okresie większość emigrantów z Litwy stanowią osoby, które jeszcze nie zawarły związków małżeńskich. Należy przy tym odnotować, że ułatwia to im proces zaadaptowania się w kraju docelowym i oznacza łatwe zerwanie więzi z krajem pochodzenia.

Literatura

- Balicki J., Frątczak E., Nam Ch.B., 2007, *Przemiany ludnościowe. Fakty – Interpretacje – Opinie*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa.
- Castles S., Miller M.J., 2011, *Migracje we współczesnym świecie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Cieślińska B., 2012, *Emigracje bliski i dalekie. Studium współczesnych emigracji zarobkowych na przykładzie województwa podlaskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
- Dybowska J., 2013, *Przemiany demograficzne w regionie o nasilonnej migracji zagranicznej na przykładzie województwa opolskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- Eurostat, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (15.04.2014).
- Knopek J. (red.), 2008, *Migracje międzynarodowe jako przedmiot badań politologicznych*, [w:] *Procesy migracyjne: teoria, ewolucja i współczesność*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Piłi, Piła.
- Okólski M., Fihel A., 2012, *Demografia. Współczesne zjawiska i teorie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.
- Puchalska K., Barwińska-Małajowicz A., 2010, *Międzynarodowe przepływy kapitału i siły roboczej*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.
- Statistics Lithuania, <http://www.stat.gov.lt> (15.04.2014).
- Szachoń-Pszenny A., 2007, *Acquis Schengen a granice wewnętrzne i zewnętrzne w Unii Europejskiej*, Wydawca: Ars boni et aequi, Poznań.
- Results of the 2011 Population and Housing Census of the Republic of Lithuania*, 2013, Statistics Lithuania, Vilnius.
- Wołkonowski J., 2012, *Polityczne i społeczne konsekwencje emigracji na Litwie w latach 1990-2010*, [w:] *Otoczenie współczesnych przedsiębiorstw – specyfika i zmiany*, red. A. Gierczak, J. Wiażewicz, A. Zielińska, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.

CAUSES AND STRUCTURE OF EMIGRATION OF LITHUANIA CITIZENS IN THE PERIOD BETWEEN 2003 AND 2013

Summary: Lithuania for several years has maintained the highest rate of emigration in the EU. The aim of this article is to determine the causes of such a condition and to analyze emigration from Lithuania in the studied period – its level, structure and target countries. The decline in population due to demographic changes and migration, as well as political and economic transformations, allow to draw the conclusion that the emigration transition in Lithuania took place in the studied period. The main reason for emigration are large differences in wages in Lithuania and the EU countries, which have opened their labour markets to the citizens of Lithuania. The concept of emigration transition, explaining the increase in emigration during the political and economic transformation, allows to predict the directions of migration and its causes. The problem of emigration from Lithuania refers to young working-age people and is primarily of profit-making nature.

Keywords: emigration, destination countries, wages.